

Úcta k ľuďom, úcta k prírode

Narodili sme sa do doby zrýchleného životného rytmu, doby, keď sa v jednom okamihu môžeme prostredníctvom technických zariadení rozprávať a aj vidieť so známym na opačnom konci zemegule. Prostredníctvom internetu si môžeme neuveriteľne rýchlo vymieňať obrovské množstvo informácií, stačí, ak sedíme doma pri počítači, hoci i hermeticky uzatvorení pred okolitým svetom, a predsa môžeme byť aktívnymi členmi našej novej, skvelej, rozvinutej spoločnosti. Môžeme, možno lepšie ako hocikto iný, vedieť, čo sa deje na politickej scéne, poznať trendy vývoja domácej či svetovej ekonomiky, mať prehľad o obchodoch, dokonca sa môžeme ponoriť do tajov páchania kriminality, alebo, pomocou tej mikročipmi prepchatej inteligencie môžeme tieto a tisíce iných vecí aktívne ovplyvňovať. Stačí mať počítač s pripojením na internet a sme „in“. Nemusí nás zaujímať, kto je, alebo čím je náš sused, čo sa deje v našom najbližšom okolí a už najmenej to, že niekde v Amazónii ubúda dažďových pralesov, že sa neustále kontaminuje naša najväčšia zásobáreň podzemných vôd na Žitnom Ostrove, alebo, že cesta kúsok od nášho domu je doslova vystlaná rozmliaždenými práve sa sťahujúcimi žabami, ktoré zahynuli pod kolesami áut.

Samozrejme, je to extrém. Väčšina z nás je, našťastie, ešte ďaleko od takejto, skoro až bytostnej, izolácie. Už dnes extrémne rýchle a stále sa zvyšujúce tempo života spoločnosti poskytuje príliš veľa možností na zamyslenie sa nad podobnými, na prvý pohľad nás sa netýkajúcimi udalosťami a javmi. Každý je zahľbený do svojich kaž-

dodenných súkromných, neraz dokonca až existenčných problémov, pričom najmä v mestskom prostredí, na niekoľkých tisíckach sídlisk, v davoch anonymity a apatie už ani necítíme potrebu nadväzovať nové známosti, prejavíť záujem o prírodu. Pochopiteľné. Veď už dávno sú preč časy, keď si takmer všetci vidiečania vlastnými rukami na vlastných poličkách dorábali chlieb, vlastnoručne si vyrábali ošatenie a každý priamo z lesa získaval materiál na stavbu svojho domu. Takýto spôsob života ich bytostne spájaj s prírodou a jej darmi. Nie, nevrším, že nato, aby sme sa začali o prírodu zaujímať, musíme sa vrátiť do jaskýň. Chceme len poukázať na prapríčinu dnešného stavu.

Ak sme boli schopní dosiahnuť za posledné desaťročia takýto dynamický vývoj v oblasti vedy a techniky, prečo nie sme schopní rozvíjať sa aj mravne, citovo a ľudsky? Práve naopak. Zdá sa, že sme tieto dimenzie postavili proti sebe, ba dokonca sme pripustili, aby sa navzájom vylučovali. Veď nielen za predpokladu výskytu šialencov na popredných postoch jadrových mocností sme schopní počas niekoľkých hodín zničiť celú planétu. My k tomu smerujeme síce pomalšou, ale dosť ťažko zvrátiteľnou cestou neustáleho devastovania a znečisťovania prírodného prostredia. Vývoj globálnych, vo svojej podstate život ohrozujúcich ekologických problémov, je stále nepriaznivý, aj napriek tomu, že na základe vedeckého poznania už spoľahlivo vieme predpovedať ich deštruktívne dôsledky a v mnohých, podľa môjho názoru vo všetkých prípadoch, máme k dispozícii prostriedky prinajmenšom na ich

zmiernenie, ak nie odstránenie. A predsa tak nekonáme. Som si istý, že nepreháňam, keď poviem, že práve strata záujmu o prírodu a ľudí okolo seba, tzv. apatia a ignorantstvo, sú práve tie príčiny, pre ktoré by sa nám takýto nemilý koniec nemuselo podariť odvrátiť.

Ako teda chceme chrániť prírodu, nositeľku všetkého života, a teda aj jedinú záruku pokračovania existencie ľudskej civilizácie na Zemi, keď strácame úctu k svojmu okoliu, čím nemyslím len prostredie, ale aj ľudí. Veď každý z nás je jedinečná individualita, všetci sme nositeľmi jedinečných, neraz veľmi ťažkých, obdivuhodných, a v mnohom aj poučných životných príbehov, skúseností, ale aj emócií a pocitov. Myslím si, že práve strata úcty k všetkému, čo je mimo nášho osobného života (rodiny, práce a možno pár skutočných priateľov), je tou pravou príčinou smerovania podľa tých najhorších scenárov k vlastnému sebazničeniu.

Úcta a schopnosť vážiť si aj to, s čím možno už práve nie sme bytostne zžití, je podľa môjho názoru ten najvyšší princíp našej existencie a jedine v tomto duchu bude môcť prežiť celá civilizácia. Veď práve tieto hodnoty sú podstatou väčšiny svetových náboženstiev a pozitivistických filozofií, ktorých hlavnou úlohou je nasmerovať človeka na čo možno najsprávnejšiu cestu životom. „Miluj svojho blížneho ako seba samého“ je jedným z Božích prikázaní. Veď Kristus povedal: „Kto miluje svojho blížneho, miluje mňa a ja som cesta, cesta pozemským životom smerujúca k životu nebeskému.“

Aj keď možno „cítim“ ešte neznamená „milujem“, ale keď naozaj milujem, musím aj cítiť. To je všeobecné pravidlo, ktoré platí vo vzťahu k Bohu, ale aj veciam, ľuďom či prírode. Vlastne k rovnakému cieľu nás trochu inou cestou vedie etika s výkladom morálky, či estetika, pestujúca vzťah ku

kráse. Ešte ďalej sú východné náboženstvá a filozofie, ktoré kladú úctu ku všetkému živému dokonca nad úroveň vzťahu k človeku. Ved', keď si ctím ľudí okolo seba, alebo prinajmenšom rešpektujem ich právo na zdravý život, zákonite z toho vyplýva, aj keď v širších súvislostiach, povinnosť chrániť ich životné podmienky a prostredie.

Predstavme si, že žijeme svoj život v duchu týchto princípov. Boli by sme schopní, napríklad ako majitelia priemyselných závodov ignorovať znečistenie a devastáciu prostredia, ktoré svojou činnosťou spôsobujeme? Môže byť lesný robotník ľahostajný voči kalužiam oleja vytečeným z traktora priamo do lesného prostredia, ktoré je hlavným zdrojom čistej vody alebo čistého vzduchu? Mohol by turista, milovník prírody, v lese bez zaváhania cez plece „vyšmarit“ práve dopitú plastovú fľašu či obal z kokosovej tyčinky? Asi by mu v tom zabránil akýsi silný, prirodzený, dnes už civilizáciou poškrvrnený vnútorný hlas, ktorý by ho nezapadlo neposlúchnuť.

Rovnako, ako vo svojom princípe musí fungovať cesta cez ľudí k prírode, funguje, a o tom som presvedčený, aj cesta opačná, cez prírodu k ľuďom. V drvivej väčšine prípadov evokuje napríklad návšteva hôr v ľuďoch silné pozitívne pocity, pokiaľ, samozrejme, nepripraveného návštevníka nezaskočia extrémne klimatické podmienky, či iné nástrahy. Ticho, pokoj, ako aj nové, pre mnohých doposiaľ nepoznané výhľady, sú doslova balzomom na dušu. Hlavne pri osamelých potulkách sa človek môže ponoriť do hĺbky svojho vnútra, otvára sa mu priestor na hlboké myšlienky, ako aj na silnejšie citové prežitie jednoduchých, bežných vecí a javov. Ak po dlhých hodinách kráčania po takmer ľudoprázdnom západnom hrebeni Veľkej Fatry, v lone takmer pôvodne vyzerajúcich ekosystémov, znenazdajky stretne nejakého zblúdenca alebo partiu českých trampov, či poľských „Jacekov“, ešte dlho potom spomíname na srdečný a úprimný rozhovor, pri ktorom sme hravo prekonali aj jazykové bariéry.

Okrem toho, že si naplno, aj keď nie na odbornej, aspoň na citovej úrovni uvedomíme potrebu zachovania prírody v čo možno najpôvodnejšej podobe i potrebu jej ochrany, viac či menej výrazne v nás prepukne akýsi dobrý pocit, ktorý akoby naše myslenie nasmeroval k pozitívnemu vzťahu k ľuďom všeobecne. Potom už záleží len na tom, ako dlho si tento pocit dokážeme uchovať a ako ho dokážeme preniesť na ľudí v našom okolí. Po tomto objave a určitom vnútornom vysporiadaní sa s čarami prírody, už samota prestáva mať zmysel a nabodúdame čoraz väčšiu potrebu dopriať tieto pocity blízkym ľuďom. Osobne verím v silnú analógiu chrámu prírody s Chrámom Božím ako miestom načerpania nových duchovných síl, takých potrebných pre život v duchu princípov lásky, úcty a tolerancie.

Naučme sa preto počúvať, vnímať, cítiť „chrámovú hudbu“ prírody, skúsme jej porozumieť a verím, že porozumieme jeden druhému. Alebo skúsme počúvať, vnímať a porozumieť ľuďom okolo seba a porozumieme aj prírode.

Stanislav Očka

Foto. I. Jakab a kol.

Otázky a námety na úvahy

Čo prináša človeku vedecký pokrok a moderná technika? Je s tým spojený aj rozvoj morálnych a sociálnych vzťahov?

Úcta k ľuďom a k prírode znamená tiež úctu muža k žene, detí k rodičom, mládeže k starším, študentov k učiteľom a tiež naopak.

Čo robiť so samotou a čo s etikou k prírode?

Božie prikázania a ich súlad s prírodnými zákonmi a prirodzenosťou človeka.

Esej poslucháča magisterského štúdia Environmentálna ekológia na Katedre ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, ktorá vyšla v zbierke Rozhovory o človeku a prírode I., 2004. Vybral a zostavil prof. RNDr. Milan Ružička, DrSc.

